

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ иғъэзет

Адыгейим и Лышъхъэ Урысыем и Генеральнэ прокуратурэ изэIукIэ хэлэжьагъ

Коммунальнэ пыдзэфэ пытэхэм Темир-КъохъэпІэ, Темир-Кавказ, Гупчэ, Кыблэ федеральнэ шъолырхэм зэращадэзеклохэрэм епхыгъэ хэбзэгъеуцу гъэр зерагъэцаклэрэм фэгъэхьыгъэ зэлуклэу Урысые Федерациием и Генеральнэ прокурорэу Юрий Чайкэ тхъамэтагъор зыщызэрихъагъэр тыгъуасэ Ростов-на-Дону Ѣыкluагъ.

Адыгейм ыцІәкІе республикәм и
Лышхъэу КъумЫыл Муратрэ Адыгэ
Республикәм ипрокурорэу Игорь Шев-
ченкәмрэ йофтхъабзэм хәләжъагъэ.

Урысые Федерацием и Генеральна прокурор испаль реформэм ильэхъан хэбзэгъяуцугъэр зэрагъэцаклэрэм прокурорхэр зэралтыгльэрэр нахь гъэльэшыгъэн зэрэфааэр կыышыхигъэшыгъ.

Генеральна прокурорының 10-ыншы-
лай зигуугы кыыштыгъэхэр анахъяа зе-
пхыгъа тааны амьтадун эфыгъе чылпіләхәм
хәкімдер зәращыратекүрәр, ал зәхәзы-
дзышт заводхәр зәрәщымыләхәр, поли-
гонхәм якузбазынкә шапхъэхэр зәра-
укъохәрәр, хәкім яуышынкә пкізу

и Федеральнэ Зэlyкэ Федерациемкэ и Совет, Урысые Федерации и Къэралыгъо Думэ, чыонгыз къэкlyаплэхэмкэ Министерствэм, Роспотребнадзорым, Росприроднадзорым, монополием пэшyекlогъэнымкэ Федеральнэ къулыкъум ялlyкloхэр.

Коммунальнэ пыдзэфэ пытэхэм ягъ-
федэнкээ зиоффхэр дэгъюу зэпыфэрэ
шьольтырхэм Адыгэ Республикари ахалты-
тэ. Шъугу къэдъэкыжын федеральнэ
хэбзээтийнцугъэм диштэу, ильэсир къы-
зихъагъэм щегъэжъагъеу коммунальнэ
пыдзэфэ пытэхэм ягъэфедэнкээ систем-
маклэм республикэр зэрэтехъагъэр.

Региональнэ операторэү щытыр пшъэ-дэкъыжьеү ыхынрэмкэ гүнэпкэ гънен-фагье зилэ обществэу «ЭкоЦентр» зы-фиюрэр ары. Ильэси 10-м тельтигатайзумы компанием зээгэгыныгээ дашыгь, региональнэ программэри аухэсигь. Адыгэ Республиким и Премьер-министре зипаша йошигэлж культири захашагь.

Коммунальнэ пыдзэфэ пытхэхэм атэгъэпсыхын эргээ полигониту Адыгэхъялэрэ Мыекъуапэрэ адэт. Гектар 15,7-рэ зэлъязын убтышт, пыдзафэхэм зашьдэлжэхъялэрэ комплекс Мыекъопэ районым шағъэпсынчай рагхуухьа.

(Икзүх я 2-рэ н. ит).

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъапIэхэр!

2019-рэ илъэсым ия Ц-рэ илъэсныкъо кЛэтхэгъур макЮ,

Гээзэтэү «Адыгэ маќъэр» мыш фэдэ уасэхэмкэ почтэм иотделениехэм къашишьутхыкын шьгулъэкыщ:

индексеу П 4326-рэ зиңэр — **СОМЭ** 869-рэ чапыч 88-кіз;
индексеу П 3816-рэ зиңэр — **СОМЭ** 851-рэ чапыч 32-кіз.

Къадэу Мыекъуанд шыңсәүхәрә гүзгөтөд жәхәр!

Редакцием хэт киоскым «Адыгэ маќъэм» соми 150-кэ шъущыкіэтхэн шъульпъекшыт. (Мыщ щыклатхэхэрэм киоскым ежъ-ежырырез гъэзетыр чахыжызыэшишт)

Къалэу Мыекъуапэ дэт хъызмэтшаплэхэу, организациехэу, учреждениехэу корпоративнэ шыкіэм тетэү гъээст экземпляр 15-м къыщымыкіэу къизытуу күнхарер редакцием сома 240-кіл шыкшахунга алт ажышиц.

тұқылғылардың редакциясының **СОМЫ 150-КІЗ** шыққандағы альбомынан.

Университеттегі, институттегі, ежаппәрмеккеге корпоративнә шыққан теттөү гәзінде
экземпляр 15-м кызылымынан көзінде тұтынудағы **СОМЫ 150-КІЗ** шыққандағы альбомынан
реквизиттердің түрлерінен сандырылады. Мыншылардың түрлерінен сандырылады.

Шъуклатх лъэпкъ гъэзетым!

Адыгейм и Лышъхъэ Урысыем и Генеральнэ прокуратурэ изэлукъэ хэлэжьагъ

(Икъеух).

ООО-у «ЭкоЦентр» инвестиционнэ проектэу сомэ миллион 450-ра зытефэштэм диштэу мыш хэкхэр зыщизэхдээшт комплекс, хэкхэр переработкэ зыщашыщт участкэ, пыдзээфэ пытэхэу агъэфедэжьын амьтэлкыщтхэм алае полигон щагъэпсынэу рахъухъэ. 2019-рэ ильэсэм ибжыхъэ инвестиционнэ проектын ипхырыщицнэ рагъэжьэшт. Мы ильэсэм игъэтхэпэ, имэлтийлфэгъу мазхэм пыдзээфэ пытэхэр зэрэуащыгхэм пае пкэу атын фэягъэм ипро-

цент 70-рэ нылэп къаугъоин альэкыгъэр.

Джащ фэдээ лъэпкэ проектэу «Экология» зыфиорэм къыхиубытэрэ федеральнэ проектэу «Комплексная система обращения с ТКО» зыфиорэм игъэцкэлэн Адыгейри хэлажъэ. 2024-рэ ильэсэм ехулэу пыдзээфэ пытэхэу япроченти 100 республикэм переработкэ ышыын, аш щыщэу процент 40-р ыгъэфедэжьын фае. Хэкхэр зыщизэхдээшт комплекс 2020-рэ ильэсэм нэс Адыгэ-къалэ щызыгъэпсыщт подряд организацием икъиххэйн джыдэдэм ыуж итых.

Адыгейм и Лышъхъэ Къумпъыл Мурат лъэпкэ проектэу «Экология» зыфиорэм игъэцкэлэн тегъэпсыхъэгээ юфтьабзэхэмрену ынааэ атыргъэты. Ведомствэхэм япащхэм ашлэштхэр афагъэнэфагъэх, пшээрэльхэри афашигъэх.

«Коммуналнэ пыдзээфэ пытэхэм зэрэдэзекощтхэ шыкъэм фэгъэхыгъэ реформэр пхырацы зыхъукъэ, анахъэу тинааэ зытедгъэтын фаер дэх имылэу санитарнэ шапхъэхэр къыдалытэнхэр, коммуналнэ пыдзээфэ пытэхэм ягъэфедэн епхыгъэ фэло-фашэхэр нахышуо

зэхэшгээнхэр, региональнэ операторым иофишэн шыхъэихыгъэу зэхищэнэр ары. А пстэуми республикэм иэкологиэрэ тыкъээзыууцхъэр дунаим икъеухумэнрэ яфэмэ-бжымэ къытырагъэхьашт. Мынгээлээнэ анахъэу мэхъянэ зилэр шольтырым ихбээ 1-шыхъээтхэр, прокуратурэм икъулыкъуухъэр, региональнэ операторыр эзгурулохъэу зэдэлжъэнхэр ары», — къышиуягъ зэлукъэм республикэм и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат.

**Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ
ипресс-къулыкъу**

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъ наградэхэр афэгъэшьошгээнхэм ехыллэгъ

Адыгэ Республикэм ылашхъэ гъэхъэгъе ин дэдэу щырилэхэм алае медалэу «Адыгейм и Шытхъузехъ» зыфиорэр **Хъутыжъ Азмэт Къэншъау ыкъом** — Урысыем хэгъэтуу ыкъоли юфхэмкэ икъулыкъуухъэм ыкъи идзэхэм яветранхэм я Общественне организацье ишъолыр къутамэу Адыгэ Республикэм щылэм итхъаматэ фэгъэшьошгээнэу.

Псаунгъэм икъеухумэнкэ гъэхъагъеу илэхэм алае щытхъуцлэу «Адыгэ Республикэм инароднэ врач» зыфиорэр **Хъо-къон Сарэ Къамболов ыпхъум** — Адыгэ Республикэм псаунгъэм икъеухумэнкэ икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Ханкэ поликлиникэр» зыфиорэм иврач-невролог фэгъэшьошгээнэу.

Щытхъуцлэу «Адыгэ Республикэм псаунгъэм икъеухумэнкэ изаслуженнэ юфыши» зыфиорэр къыкъэлтыкъохэрэм афэгъэшьошгээнэу:

Корчагина Юлие Леонтий ыпхъум — Адыгэ Республикэм псаунгъэм икъеухумэнкэ икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм кілэлэцыкъу клиническэ сымэджэшыр» зыфиорэм ипедиатрическэ отделениеу N 2-м ипаш, врач-гастроэнтеролог;

Лафышъ Иннэ Амэрбый ыпхъум — пшъэдэкъыжъеу ыхьырэмкэ гүнэпкъе гъэнэфагъе зиэ обществэу «Изумрудым» иврач шхъял;

Нэхэе Светланэ Дзакю ыпхъум — Адыгэ Республикэм псаунгъэм икъеухумэнкэ икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Тэхъутэмийкье гупчэ район сымэджэшыр» зыфиорэм иврач шхъял;

Полянская Татьянэ Григорий ыпхъум — Адыгэ Республикэм псаунгъэм икъеухумэнкэ и Министерствэ 1-ээзэтуу алэкъэхъэгъэнхэмкэ иотдел ипаш;

Толокнова Валентинэ Федор ыпхъум — Адыгэ Республикэм псаунгъэм икъеухумэнкэ икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Джэдже гупчэ район сымэджэшыр» зыфиорэм иврач-акушер-гинеколог;

Эльзесер Валентинэ Федот ыпхъум — Адыгэ Республикэм икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Мыекъопэ психоневрологическэ унэ-интернатыр» зыфиорэм иврач-психиатр.

Цыфхэр социальнэ ухьумэгъэнхэм ылъянъкъокэ гъэхъагъеу ялэхэм алае щытхъуцлэу «Адыгэ Республикэм цыфхэр социальнэ ухьумэгъэнхэмкэ изаслуженнэ юфыши» зыфиорэр афэгъэшьошгээнэу:

Кашкарова Наталье Николай ыпхъум — Адыгэ Республикэм икъэралыгъю учреждениеу «Юфшэнэнкэ ыкъи цыфхэр социальнэ ухьумэгъэнхэмкэ Гупчэр» зыфиорэм Мыекъопэ районымкэ икутамэу N 1-м ипаше игуадз;

Шорз Назрэт Шыхъанчэрэ ыпхъум — Адыгэ Республикэм икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Цыфхэм ясоциальнэ фэло-фашэхэм ягъэцкэлэнкэ зэхэубытэгъэ Кошхъэблэ гупчэр» зыфиорэм ияплэнэрэ къутамэ исоциальнэ юфыши.

Экономикэм ихэхъоныгъэкэ гъэхъагъеу илэхэм алае щытхъуцлэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ экономист» зыфиорэр **Кузменко Аннэ Виктор ыпхъум** — Адыгэ Республикэм юфшэнэнмрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкэ и Министерствэ экономикэмрэ финансхэмрэкэ иотдел ипаше фэгъэшьошгээнэу.

Гъэсэнгъэм ихэхъоныгъэ илах зэрэхишыхъэрэм пае щытхъуцлэу «Адыгэ Республикэм гъэсэнгъэмкэ изаслуженнэ юфыши» зыфиорэр **Блэгъожъ Розэ Хыисэ ыпхъум** — Адыгэ Республикэмкэ гъэсэнгъигэ зыщарагъэгъотырэ къэралыгъю бюджет организации «Мыекъопэ медицинэ колледжыр» зыфиорэм плуныгъэ юфымкэ ипаше игуадз.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат къ. Мыекъупэ, мэкъуогъум и 3, 2019-рэ ильэс N 59

Псынкъэу зэкъэлжыгъ

Мэкъуогъум и 3-м, пчыхъэм сыхъатыр 6-м адэжь Кошхъэблэ районым иткъуаджэу Фэдэ оцхышо кызыэрэшщхыгъэм кыххэлэу бгым къечъэхыгъе псыр псэуплэхэм ашыщхэм аклэхъагъ. Зэкъэмки щагу 80-м псыр адэтыгъ, зи унэм ихъагъ. Мы уахътэм ехъулэу псыр зэкъэлжыгъ.

Мы мэфэ дэдэм пчыхъэм сыхъатыр 5-м гъэлъэшыгъэ шыкъэм тет зекъуакъэр зэрэгфедэштыр къауагъ. Кошхъэблэ районым иадминистрации ипашуу Хъамырээ Зауртхамэтагъо зыщизэрихъэгъэ зэхэсигъо зэхашагъ. Тыгъусэшгээжъагъеу къуаджэм игупчэ урамхэм ягъэкъэбзэн ыкъи ягъэцкэлжын епхыгъэ юфхъабзэхэр щызэхашагъэх. Гумэкъыгъор дэгъэзэжыгъэным пае технике зэфэшхъафхэм яамалхэр кызыфагъэфедэх, экскаваторхэм, автогрейдерхэм, хыльзэзэшэ машинэхэм зэлпуу ямылэу юф ашлээ.

Ом изытет зыфэдэштыр

Адыгэ Республикэм игидрометеорологии къулыкъу кызыэрэтирымкээ, гъэмафэм иапэрэ мазэ шынэгъакъэлэ илэу ыкъи псыр къиунымкэ щынагъо ѹытышт.

Мэкъуогъум мазэм мафэмрэ чэцьимрэ температурэу щылэштыр инэу зэтекъышт. Жыны температурэ анах инэу иэштыр градус 30-м ехъун ылъэкъышт.

Нахыбэрэмкэ мэкъуогъум мазэм оцхышохэр къещхых. Сыхъатым къыкъоц мазэм телъытээ оцхышо къещхын ылъэкъышт. Арэущтэу зыхъурэм псыхъохэм псыр къащидэкыннымкэ ѹынагъо ѹыт шапхъэхэм анэсын ылъэкъышт.

Мэкъуогъум мазэм ом изытет зэлъытэгъэштыр гурт Азием ишъоф нэк јын стырэу ыкъи Средиземнэ хым шынэгъакъэлэ къарыкъыштхэр ары. Гъэмэфэ мэзищми хэушхъафыгъэгъэ мафэхэм шыблэ ыкъи ошъу хэтэу оцх къещхышт.

Мэкъуогъум иапэрэ мэфипш чэцьим фабэу градус 12 — 17, мафэм 22 — 27-рэ щылэшт. Фабэр градус 33-м нэсын ылъэкъышт.

Ялонэрэ мэфипшым чэцьим фабэу 13 — 18, мафэм 25 — 30 щылэшт.

Ящэнэрэ мэфипшым чэцьим фабэу 15 — 20, мафэм 29 — 34-рэ щылэшт.

(Тикорр.).

Шухъафтыныр къаIЭкIагъажьыгъ

Урысые зэнэкъою тарихъ мэхъанэ зиэ псэупIэхэмрэ къэлэ цыкIухэмрэ щыIекIешу яэ хуунымкэ проект анахь дэгүү зыгъажазырыгъэхэм афэгъажыгъэ теклоныгъ кыщидэзыхыгъэхэм ягъашон къалэу Воронеж мы мафэхэм щыкIугъ.

Лъэныкъоу «Нэбгырэ мини 10-м кыщублагъэу мин 20-м нэс зидэс къэлэ цыкIухэр» зыфиорэмкэ теклоныгъ къы-

ствэ и Тхъаматэ игуадзэу Виталий Мутко кыIекIигъажыгъ.

Шыгу къэдгэкIыжын, зигуу къэтшыгъ зэнэкъоюм Адыгэкаалэ хэлэжьагь ыкIи текуагъэхэм ахэфагь. Аш ишуагъэкэ сомэ миллион 60 федеральна бюджетын къикIау кыфэкIощт, мылькур зыпэуагъэхыацтэр къэлэ гуччэм изэтгээпсихан. «Теклоныгъ» зыфиорэ саугъэтэм пэмычыжьэу мэз үлпэм къэлэдэсхэм зыщагъэпсифын зыщальэкIышт чыпIэм изэтгээпсихан ашынэу агъеннафэхэрэм ашыц.

«Адыгэкаалэ щыпсэурэ пстэуми мэхъанэшо зиэ хууль-шыгъэмкэ сафэгушо! Ар зэкихэмкэ кызэдэлжьагь тээхьагь!» — кыщитхыгь Лыхэсэ Махьмудэ исоциальнэ нэклубго.

Цифрэ шыкIэ къэтыним Адыгеир техъагь

Мэкъуогъум и 3-м кыщублагъэу цифрэ шыкIэ къэтыним Адыгеир техъагь. Мыщ фэдэ шыкIэм телерадиокъэтынхэр тетынхэм пае республикэм станции 15 щагъэпсигь. Ахэм яшуагъэкэ республикэм щыпсэухэрэм япроцент 99,95-м нэсэу ар альяIесигь.

Нэжь-лужхэу мыр кызгурмылохэрэр цифрэ шыкIэм техъажынхэмкэ республикэм чанэу IепыIегу шафэххуугъэх. Непэрэ мафэм ехъулэу юфшнээр зэрифэшьашу зэшозыхыщт волонтер 850-рэ рагъеджагь, IепыIегу зищыкIагъэхэм ахэм яшуагъэ арагъэкы. Республикэм ирайонхэм зэкихэм волонтерхэр ашыIех, егъэджэн 24-рэ аклыгъэу, мы лъэныкъомкэ ящиIегъэ шынэгъэхэр агъотыгъэхэу цифрэ шыкIэ къэтыним Адыгеир техъажынхэм дэлажьхэх.

Адыгэ Республикаем лъэпкIофхэмкэ, IекIыб къэралхэм ашыпсэурэ тилъепкIэгъухэм адьярэ зээхыныгъэхэмкэ ыкIи къэбар жууѓем иамалхэмкэ и Комитет тызэрэцгъэзьозагъэмкэ, РТРС-м ифедеральна «линие плъырэу» **8-800-220-20-02**-м чэц-зымрафм зээлти имы-иу юф ешIэ. Аш нэмыкIеу шъольыр «линие плъырэу» **8-800-250-80-49**-м улчэ зиэхэм зыкыфагъазэ. «Аналогыр» зыпахыжыгъэ мафэм телефонхэм гъогогъу 200-м ехъурэ къятеугъэх. Ахэм ашыщу 106-мэ волонтерхэр унэм къэкционх, приставкэр къафыпагъэнэним къыкIельэхуугъэх.

Гъот макI зиэхэр, зизакъоу

ЦИФРОВОЕ ЭФИРНОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ

псэурэ цыфхэр, Хэгъэгу зэошхом иветеранхэр цифрэ шыкIэ къэтыним техъанхэмкэ республикэр IепыIегу афэххуугь. Ахэм оборудование афащэфыгь, приставкэр пагъэнэнимкэ волонтерхэм яшуагъэ арагъэкыгь.

РТРС-м икутамэу Адыгейм щыIэм ишацтэ игуадзэу Сергей Ямпольскэм тызэрэцгъэзьозагъэмкэ, республикэм зыпсэухэрэм япроцент 99,95-рэ цифрэ шыкIэм техъанхэм амал я. Улчэ зиэ цыфхэр «линие плъырхэм» атоонхэ амал зэрещиIэр къыхигъэшыгь. Федеральна номе-

рим тэуагъэу, улчэ иджэуап икью кыгурумыгуагъэу, зэришиштэр ымышишэ зыхъукIэ, шъольыр «линие плъырхэм» игумэкIыгьо къагъэхыжы. Цыфыр зыщыпсэурэ районым щиэ волонтерхэр аш дэжь маклох ыкIи IепыIегу фэхху. Нахыбэрэмкэ цыфхэр зыгъэгумэкIыхэрэр тэрэзэу приставкэр зэрэптигъэнэштэр кызэрарурымьорэр ары. Мыщ фэдэ ыкIи нэмыкI гумэкIыгъохэр дагъэзэжынхэм волонтерхэр дэлажьхэх.

**Гъонэжьыкъо
Сэтэнай.**

УрысыбзэмкIэ ушэтынхэм язэхэшэнкIэ укъоныгъэхэр ашыгъэхэп

Я 11-рэ классыр Адыгэ Республикаем кыщызыуухыре нэбгырэ мин 1,6-м ехъумэ мэкъуогъум и 3-м урысыбзэмкIэ ушэтынхэр атыгъэх. Адыгэ Республикаем гъесэнгъэмрэ шынэгъэмрэкэ и Министерствэ кызыэртигъэмкэ, ушэтынхэм язэхэшэнкIэ хэбзэукононгъэхэр ашыгъэхэп.

Мыгъэ ушэтынхэр республикэм ичыпIи 9-мэ ашатыщых. Лъэныкъо пстэури кыдалтытээ, нэфэгъэ икъу хэльэу, шхъэхыгъэу ушэтынхэр клонхэмкэ ишыкIэгъэ техническэ амалхэр ахэм ашызэхашагъэх.

Мы мафэм Адыгэ Республикаем гъесэнгъэмрэ шынэгъэмрэкэ иминистрэу КIэрэцэ Анзаур урысыбзэмкIэ экзаменыр зыщатыщт чыпIэу Джэджэ районым щызэхэшагъэм щыгагь.

— Джэджэ, Шэуджэн районхэм арт еджапIэхэр къэзыуухырэ нэбгырэ 146-мэ урысыбзэмкIэ экзаменыр нээ мэ пунктым ёштээдэжагь. Ахэм аудиторие 11 афагъэхызьыгь. Шэххээгэ хэльэу ушэтынхэм ятын рагъэхьагь. КIэлэеджаклохэм апашихъэ экзаменационнэ материалхэр зыдэль къэмланхэр аудиториехэм кыацзыэтрахыгъэх, ашэштэр къазыфауатэм, кIэлэцыкIухэр гъэцкIэнхэм афажьагъэх, — кыIуагь КIэрэцэ Анзаур.

УрысыбзэмкIэ экзаменыр Iахьитоу зэхэт. Пстэумки гъэцкIэн 27-рэ аш хэхьэ. Сыхати 3,5-рэ ахэм атырагъэхэдэн альяIыщт. Мыгъэ урысыбзэмкIэ ушэтынхэм гъэцкIэнхыкIэу ахагъэхыгъэмкIэ пунктуациемкIэ лингвистическэ лъапсэхэр кIэлэеджаклохэм зэршээрэр аупльэкщт. Аш нэмыкIэу сочинением итхын фэгъэхыгъэ гъэцкIэнхынми зэхъокIыныгъэхэр фэххуугъэх.

Мыгы кIэлэеджаклохэм аттестат къаратыжынхэм пае анахь макIем балл 24-рэ рагъэкын фое. Ашпээрэ еджапIэм чаххээ зышиоигохэм шIокI имыIеу урысыбзэмкIэ ушэтынхэр атыщых. Аш пае анахь макIем ахэм балл 36-рэ къахын фое.

Мэкъуогъум и 20-м нахь мыгужьоу ушэтынхэмкIэ баллэу къахыгъээр кIэлэеджаклохэм къараложыщт.

Сэкъатныгъэ зиIэхэм япсауныгъэ изытет нахьишIу шыгъэнным фытегъэпсихъэгъэунэ программэм зэхъокIыныгъэхэр зэрэфашырэр

Урысые Федерацием и Правительствэ 2006-рэ ильэсийм мэзаем и 20-м ышыгъэу унашуу N 95-рэ зытетэу «Сэкъатныгъэу яIэр зэрэгзэунэфырэ шыкIэр» зыфиорэм ия 34-рэ пункт диштэу медикэ-социальнэ экспертизэр икIэрыкIэу зэхамыщжээгъэ псауныгъэм изытет загъэунэфырэр:

— сэкъатныгъэ зиэм фэгъэхыгъэ къэбархэм зэхъокIыныгъэхэр зафэххуухэр;

— сэкъатныгъэ зиэм ипсауныгъэ изытет нахьишIу шыгъэнхынхэмкIэ, аш юфхэм кызфигъэзэжынхынхэмкIэ игью кыфальзэгъэхэм ахэптигъэзьозагъэм нэмыкIэу, аш пыль къэбархэм сэкъатныгъэ зиэхэм техническэ амалхэр зэрэгзэунэфырэр ШыкIэу Урысыем юфшэнхынхэмкIэ ыкIи социальнэ хэххынхынхэмкIэ и Министерствэ 2017-рэ ильэсийм тигъэгэзээм и 28-м ышыгъэу унашуу N 888-рэ зытетымкIэ аухэсигъэм ия 4-рэ, ия 5-рэ, ия 6-рэ, ия 7-рэ, ия 14-рэ пунктхэм ашыгъэнэфагъэхэр ратхэнхи альяIыщт.

Медикэ-социальнэ экспертизэмкIэ ыкIи сэкъатныгъэ зиIэхэм япсауныгъэ изытет нахьишIу шыгъэнхынхэмкIэ шэххээгээправовой документхэм яположижехэм кыацзыдэлхытагъэп МСЭ-м иучреждениехэм ИПРА-у къагъэхызьыгьэрэм фэшхъаф къэбархэм ратхэнхэр, программэм зэхъокIыныгъэ зыкыфашигъэр, нэмыкI шэххээ документхэр зэрэгзэфедагъээр къалоныр.

ІәкІыбым щыпсэурэ тильэпкъэгъухэр

Хышхор тазыфагу, ау...

Усаклоу Еутых Турхан Тыркуем Кайсэр къалэ пэгъунэгъу Хъатикъо чылэм щыщ. БэмышІэу ашт итхыльэу «Гум ипыткъуафэхэр» зыфиорэр Тыркуем къышыдэкІыгъ.

Тхылтым къыдэхъэгъэ усэ заулэрэ профессорэу Унэрэко Рае ахэм къарилолэрэ гупши сэхэмрэ мыш къыкІэлъыклоу къыхэтэутых.

Учыжъеми укъыспэблагъ посэкІэ, синьбджэгъу. Тызэнэ-иуасеп, ау усэхэм гупсэ тызэфашыгъ. Мой сиплъэмэ — Шъхъэгощэ йушъо улт. Ныбжы умыльэгъугъэ Мыекъуапэ удет къэлэ урамхэм атекъутэгъэ нэфыпсыр къызэпшэкыгъэу.

Сыомыджээз укъызэплъэ-къышт, сыкъэпшыагъэу гуклэ, а зыбзэм тырэпсальэшь, а зын эхэмкіэ тыхэпльэшь дунаим.

Хымэ шьофхэм уарыт, синьбджэгъу, ау йошхъемафаэ уипкІыхъэлъэгу. Лэбэпс итыжын жыгъыруу макъэ уиусэхэм къахэулы. Хъатыкъоябзэу Хэкужъым щыпсэхъижъярэм посэ тоолъяхъзы.

Гум ипыткъуафэх уиусэхэр: нэшхъэих, ау нурэр ашхъярехы. Адигэ гъашэр гуклэ зэогъэзафаэ. Нэ чанкІэ Къэклощым упэлъэ, блэкІыгъэм посэкІэ уедао.

Ары шъхъяе, синьбджэгъу, умыгъешыагъо, джыри Истамбыл гъогужъым тызэретет. Сыд къытажэрэр? Нэфынэ маха, хъауми шункы гуиха? Усаклом нэмыкІэу хэт зэхишэна тызэ-күрэ Чыжъэр зыфэдэр. Къэдгъотрэм нахыб тшоклодэр. ТазыкІэлъэнэкъо гозыгъэу зытамэм зетэгъээты. Ау чыжъеу тынэрэп. Хыкыбым щылэри лъэсэ-лъэбылоу имыгъогухэм атет, зыджеягъэм нэмисыншоу. Ауми тыщи. Тэшылэ.

Тыхэт тэ, адигэр? Тиэп джэуап. Игъо тифэрэп зытшэ-жынэу. Зыбзэрэ зихабзэрэ щызынэжъхэрэм уагъэтхъауе. Тэри тикин ар, тигухэл. Сыдэу тыхъушта зэрэдунаеу агъешыагъо икъун куачылэ зыхэлэ адигагъэр тшоклодмэ? Джынэс лъэпкыр къезыхъакыгъэ адигабзэмрэ адигэ хабзэмрэ якъаруу мэ-күласэ. Хэт кіэгъэкъон афэхъу-щтыр?

Тэш нахь лъэш Лъэхъанэу тезыхъягъагъэр. Тызхильесагъэр — хыуай, нахынпэрэм фэдээ. Тышмынхэм тызэрашлошрэр идгъэкъоу тэпсэу, гуныкъоу.

Ары шъхъяе, синьбджэгъу, орыре сэрыре хышхор тазыфа-

гуми тыгухэр къызэдьитеох. Зыщэчаль тызэртыр. Тигумэкихэм зы напэ ял, тигушуагъохэри зы джэнэкъо зэдйүсүх. Еутых Аскэрыре орырэ афэдэу «тигупшисэхэр зэхэлъэу зэдэпсэух».

Уиусэхэр Ыээгъуух. Угу ипыткъуафхэм къагъэущыни къэхъушт. Къэклощл пээхжхэм ташыгъэгүгъ. Тегээльэути Тхъэшхо о уихъохууклэ:

Титхъэу Тхъэшхо,
Къэгъешыгъэу щылэр зэкэз
Къэзгъешыгъэу щызыгъялэу,
Щылэр зэкэз зэлээлоу,
Зыми емьлээлж!
Тыбээ гъэспальи,
Тыпсэ гъэбагъо,
Тицыф унагъоу,
Унагъор хъаблэу,
Хъаблэхэр чылэу,
Лъэпкыр зы хэкоу,
Хэкур юдышыэу,
Дышшэр тихъоюу,
Хъохъур тикласэу,
Класэр тигъусэу,
Гъусэр тигуапэу,
Гуапэр тынапэу,
Напэр тильаплэу,
Лъаплэр тильэпкъэу,
Тильэпкъ адигэу,
Гэ минкэ тыгъэпсэу!
Типсаути тисэхыгъи
О гукэгъу къафэши,
Тыпщэгүгъи, тыкъэухъум,
Хъохъур уикласэши,
Тихъохуу къыддэгъэхъу!

Лъытэнгъэшхо
къыпфэзышэу
УНЭРЭКЬО Рай.

ЕУТЫХ Турхан

Адигабзэ

Шъукъэдаох ныуи, ныси,
Къэслющтэп гуущыэ дыси,
Шъуисабийхэр
шъумгъэмисэу
Яжъугъаш ахэм Адигабзэ.

Ори умышІэу
Ильэс минитум
Зыщыбгъашэрэ
Гъашэм щыхъуштыр,
Тхылъ цыклоу птхыгъэм
Фэпшыгъ цэ: «ТищылакІ».
А тхылъир, мары,
Джы сикужъуак...
ШылакІэжъэу щымылажым
Къакленыгъэу къэоуатэ
Къоджэ лъижъиту јышылакІ
Сищыклагъэу зы јышылакІ,
Хаплэ сфашигъэу Хамэчі
Лабэ йушъо сикужъекіу,
Синьльфыбзэ сику имыкІэу,
«Хэхэс» аломэ сипсэ йукІэу,
Сикухэлхэр сфаэмүкючіу,
Стхыгъэ сэри усэ, клэкіу.
ШылакІэжъэу щымылажым
Къакленыгъэу къэсэуатэ
Къоджэ лъижъиту
яшылакІ.

Сышнахъыжъ

Гъашэгъонэу гъашэгъуай,
Гъашэ тхыдэ къашэгъуай,
Тыхъатыкъуай, Къэбэртай,
Тылабадзэ тылабдзах,
Зытыугощызэ тэбзэх —
Джары Адигэм ишылакІ.
УмышІэрэ пшинахъыкэ
Хамэ чылъэ щэусэ,
Имылахэу зы гъусэ
Хэхэсийш агъэмисэ,
Илэгъумэ загъэгусэ,
Алумылайзэу ныдэлъфыбзэ,
Ахэммылайзэу хабзэ,
Ори аш фэдэкъабзэ
Къуашыгъэу, Сышнахъыжъ,
Къетхы Мыхъамэт Къуныжъ.
Титлии ты Еутых, Ох, ох, ох,
Тигупшисэхэр зэхэлъэу
зэдэпсэух,
О упсэхыгъ, уигуи посэфыгъ,
Сэри сипсаяу, ау
Сипсэурэп.
Сигъэгупсэфырэп тищылакІ,
Сышнахъыжъ.

Лыр — Лакъо.
Лакъор — Лъэпкъ.
Лъэпкъыр — Хэку.
Хэкур — Чыгу.
Чыгур — Гупсэ.
Гупсэр — Анэ.
Анэр — Псэ.
Псэр — ГъашІэ !!!

ЕУТЫХ Турхан.

Зэрифэшьушаашэу зэхэцгээнүүм лыплэштых

Адыгэ Республикаас хэгээгүү клоцл юфхэмкээ и Министерствээ дэжэ щизэхэцгээ Общественнэ советын изичээзыу зэхэсигъо Адыгэ къэралыгъо университетын инаучнэ тхыльеджаплэ щыкыагъ.

Аш хэлжьагъэх мы ведомствэм ипащэу Владимир Алай, къэлэцыкхэм яфтыныгъэхэмкээ Уполномоченнуу республикам щыгэ Александар Ивашинир, нэмийкхэри.

Гъэмэфэ мазэхэм яльехъан зыныбжь имыкыгъэхэр гъогу хъугъэшгэхэм ахэмьфенхэм, шъобжхэр атешагъе мыхъунхэм фытегъэпсихъагъэхэ

пэшорыгъэш юфхъабзэхэм язэхэцэн къэзэрэугъоигъэхэр тегущыагъэх. Мы лъэнкъом мэхъанэшх зэрилэр къегущыагъэхэм къяхагъэшгъ, аш епхыгъэ юфшэнир зэхэцгэш зэрхъурэм бэкэе ельтигъэшт гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо мэзицым зэфхъысыжъхэу фэхъущтхэр бэкэе зэрельтигъэштшыр къалуагъ..

Мэхъанэшх зиэхэ юфыгъохэм ашышигъ къэлэцыкхэм язгъэпсэфыгъо уахтээ зыщаагъэхон ѹкы япсауныгъэ зыщаагъэштэн альэцыкхэм учрежденихэм ялофшэн шапхъэхэм адиштээ зэхэцгээнүүм полициемрэ общественностымрэ ялышкохэр зэрэлтигъэштхэр.

Владимир Алай къизериуагъэмкээ, мы кампаниер щынен

гъончъеу щитынам, шуагъэ къытэу къэлэцыкхэм загье-псэфынам Адыгейим и Лы-шхъеу Къумпыл Мурат лъеплэ, ашкэ Министерствэм, аш фэгъэзагъэх нэмийкъ къулукъхэм, ведомствэхэм пшъэ-риль гъэнфагъэхэр къафешых.

Зыныбжь имыкыгъэ зыщаагъэштэшт кампанием мы ильэсүм орга-

низацие 96-рэ хэлажьэ, джащ фэдэу мафэрэ юф зыштэшт лагерь 91-у гурт ёджаплэхэм ашызэхэцагъэхэм япчъэхэр зэуухыгъэштых. Мыхэр зыгъэпсэфыгъо уахтээм зэрэфхъя-зырхэр жъоныгъуаклэ ауплэ-кульхэ.

Лагерь пэпчь епхыгъэштых участковэ уполномочнэхэр, къэлэхэм ѹкы районхэм ашыгъэзныбжь имыкыгъэхэм ялофыгъохэмкээ инспекторхэр, нэмийкхэри. Гъэмэфэ мазэхэм профилактическа юфхъабзэу «Подросток» зыфилорэр республикам Ѣырагъэклохы. Зызыгъэпсэфыгъэрэ къэлэцыкхэм, джащ фэдэу учетым хэтхэм ѹкы зэгурыонгъэ зэримыльхэ унагъохэм арысхэм адэжж хэбзэхуухумаклохэр маклох.

Үпэрэ ильэсхэм афэдэу мыгын, къэлэцыкхэм язгъэпсэфыгъо ѹкы япсауныгъэ зыщаагъэштэшт кампаниер щынэгъончъеу, рэхъятуу щитынам республикам ипащхэм, хэбзэхуухумэкло къулукъуухэм анаэ тырагъэтышт.

Детская оздоровительная кампания 2019 года

Анахь чыжъеу Гудзыгъэхэм ашыгъэнхэ фад

Къалэм ѹкы республикам инэмийкъ псэуплэхэм финанс фэло-фашэхэу ащафагъэцаклэхэрэм еплыкэу афырялэр, ар юрыфэгъоу зэрэштыйм епхыгъэхэ упчлэхэм яджэуапхэр Адыгейим исхэм къаратыжынхэ альэцыгъ.

Урсынам и Банк и Къыблэ къутамэ къизэритьрэмкээ, цыфхэр финанс сервисхэм агъэрразэхэм, нэмийкъ улчэхэм яджэуапхэр агъотыштых.

«Финансовая доступность для населения» зыфилорэ социальна ушэтынир тишольтыр мыхъунхэм щэкло. Аш пшъериль

шъхьалеу илэр финансхэм япхыгъэхэ организациехэм ялофшэн, фэло-фашэхэу агъэцаклэхэрэм цыфхэр агъэрзэнхэр ары. Юфхъабзээм ухэлэжээнүүм охтабэ теклодэштэп, такыкын 5 нахыбэ зымыхышт анкетэм илтхэнээр ары ишыклагъэр.

Цыфхэм финанс фэло-фашэхэр афэзыгъэцаклэхэрэ зы

чыплэ нэмийкъ Адыгейим зэклэ ипсэуплэхэм, анахь чыжъеу гудзыгъэхэм, ашыгъэнхэ фад. Мыщклэ пшъерильшхо талашхъе щит — финанс фэло-фашэхэр цыфхэм зэрифшүашэу афэгъэцэкгээхэм ѹкы мыльэнхъомкээ алэкэльхэ шэныгъэхэм ахэгъэхъогъэнир, — къалуагъ АР-м и Лъепкъ Банк

игъэорышлакло ипшъерильхэр зыгъэцаклэ Сергея Самойленкэм.

Мыщ фэдэ ушэтынхэр Къыблэ ѹкы Темир-Кавказ федеральнэ шольтырхэм яргион пстэуми жъоныгъуаклэм и 20-м къышгэжъягъау юм и 7-м нэс ашыклоштых. Аш изэфхъысыжъхэр ашагъэф-дэштых нэужым агъэхъазырышт проектым.

Ушэтынхэр шъукунхэм пае компьютерым, планшетым ѹкы мобильтнэ телефоным амалхэу къатыхэрэр къызфэжъугъэфедэнхэ шъульэкъышт, аш пае юубитыплэ ѹкы ют <https://forms.gle/9C57brdGVjehCubb7-m> шъуихъан фад.

Уфологхэм я Мафэ фэгъэхъыгъ

НЛО-хэм яшылпкъаплэ лъэхъух

Зыщылхэр амьшлэхэрэ аппаратхэр къыздиклэхэрэри, зыхэри, ти-чыгу къызкэбыхэрэри шэныгъэлэжхэм къалонеу ашлэрэп.

Ау нэмийкъ цивилизациехэу чыгум пэччижээ дэдэхэм ашыгъэпсэухэрэр ахэм арысхэу къебийхэу алтытэ. Ахэм НЛО-кээ тяджэ. НЛО-хэм алтыллэрэ ѹкы алтыхъурэ движение щыгэхъугъэ. НЛО-хэр зыщылхэр зээгъашлэхэ зышлонгъохэр а движением хэтых, астрологхэр, шэныгъэлэж зэфшхъафхэр бэу ахэхъэх, ахэм уфологкээ яджэх.

Уфологхэм я Дунэе мафэ мэкъуогъум и 2-м зэрэхагъеунэ-

фыкырэр хъугъэшлэгъэ гъашэйончуу 1947-рэ ильэсүм США-м къышхъуугъэм епхыгъ. Штатэу Нью-Мексико шхъарьбыгыкырэ аппаратыр къауи къефхэгъагъ. США-м и Правительствэ ар ыушигъыгъагъ, ау аппаратыр тымышэрэ планетэ горэм къызэрибыгыгъагъау къагуруюгъагъ. Къэбарыр зэрэднауеу ѹззэлъашлэгъагъ, уфологхэм Чыгум нэмийкъеу Космосын зыщылпхэрэ чыплэхэр илэхэ, ахэм къарыкыхэрэм язэрар

къытагъэцаклэ шынхэрэр ахэтигъэх. Уфологхэр бэ мэхъухэм, зыпильхэр юфэу къагъэшьылкъен ѹкы къагъэунэфын амьлэкъырэр наукахэрэ.

Ильэс къэс мэкъуогъум и 2-м телевидением уфологилем фэгъэхъыгъэ къэтэн зэфшхъафхэр къефхэлъагъох, зыщылхэр амьшлэхэрэ аппаратхэр зыльэгъуэхэ цыфхэр къагъэгүштэх, альэгъуэхэм атырахыгъэхэ суртхэр къагъэлъагъох.

ШАУКЪО Аслъангугащ.

Адыгэ тхаклоу, драматургэу Джагъупэ Джамбулэт Хъачымэ ыкъор къизыхъугъэр ильэси 110-рэ мэхъу

Лъэпкъ гупшысэр ыгъэбайгъ

Ышъхъэ закъо пау щимытэу, ежь фэдэ цыфыбэм, лъэпкъым апае штур зылэжъэу, ар хъалэлэу зытупщирэм, хэтми, лъэужышу къизеригъанэрэр нафэ. Ахэм ащищ Джагъупэ Джамбулэт.

Хэбзэ къулыкъушащтыгъ, ау гукэ лъэшэу гупшысэн-тхэным — творчествэм фэшшегъагъ, юфышо ашкэ гъэзагъэу юшагъ ыкъи адыгэ тхыгъэ литературам идрамэхэмкэ, ирас-сказхэмкэ, ироманэу «Хъалимэт ижъугъу» зыфилоу адыгабзэкэ ыкъи «Звезда Галимет» ылоу урысыбзэкэ къыдэкыгъэхэмкэ чыпэ гъэнэфагъ щызыбуытагъ.

Я ХХ-рэ лъэшлэгъум ия 50 — 60-рэ ильэсхэр ары итхэн мурад ыкъи ашкэ иамал къуанэ анах къизынэфагъэр. Непэ Джагъупэм ыцэ зэрифэшшувашэу paloy, итхыгъэхэм атефэрэ уасэр аратыгъэу ыкъи агъотыгъэу пфэоштэп. Ауми, къэлонгъэн фаэр титхэкло нахыжжхэу Клерэцэ Тембот, Кэстэнэ Дмитрий, Іашынэ Хъазрэт, нэмыкхэм къашигъакэ щимылэу лъэпкъ гупшысэр зэригъэбагъэр ары. Джагъупэм игупшысэ лъэуж урлыпльэмэ, ѡщ зыхэмьлыр, икъэлэмьтэ тхыгъэдэгъубэ — рассказхэр, романнитур, щылэнгъэ кючэ ин зыхэл драматургическэ про-изведенниехэр уаплэу, уалэжъэу къизэрчэкыгъэр, гъашэр нэм къыкэзэгъэуцохэу, шыыпкъэр зыщыорышгъэхэу ыкъи образ лъэш ыкъи зэфэшхъафхэр куоу къизыщироотыгъэхэу ахэр

зэрэштихэр ары. Джагъупэр урысыбзэкэ тхэштигъэми, лъэпкъ гупшысакъэр илэрифэгъоу, ытхырэм икуугъэ-лъэшыгъэ къыпльзыгъэлэсныр зыфуукочищтыгъ. Тхэн амал дэгъу зэрэлкэлтыгъэм имызакъоу, ильэпкъкэ зэрэпсэемыблэжыгъэм ар ишыхъат. Джагъупэр щылэнгъэр бгъу постэумки куоу изышыкыгъэ тхаклоу, гъашэр бгъэшэнэир зэрэмыпсынкээр, ау зэрэггэшшэгъонир, зэхээшигъэу, къинльэлэгъубэ зэличимэ къизэринэкизэ, цыф лъэш зафэ пэпчъ итгүгъэ зэрэфакторэр зыушэтигъэ, итхыльхэм къалатэрэри щылэнгъэр ары. Дунэешхом, гъашэм нэ чанкэ, нэ үшкэ, гу пытэкэ, поэ фабекэ ахэтагъ тхакло. Сыд фыртынэ хэфагъэми, сыд къин зэличигъэми, тхаклом игугъэ къабзэхэр ульыгъэхэп: лъэпкъ гупшысэр зэриухумэштэм, аш зэрэхигъэхъоштэм, адыгэ гу щылэнгъэ ыкъи лъэпкъ гупшысэм яльшэгъэ зэхишлэу, гухахъо фэхъоу адыгэ литературам щылэжагъ, итхыгъэхэр бгъэм дэль шъэфмэ атешыкыгъэх.

Джагъупэ Джамбулэт 1909-рэ ильэсэм Кошхъэблэ районым ит къуаджэу Еджэркъуае къышхъугъ. Шыыпкъе, къуаджэм итарихъкэ бэмышгъэу Запсэ-

ко Кимэ къидигъэгъэ тхылъым тхаклом ыцэ дэдгъотагъэп. Аш емълытыгъэу, тхаклом игупшысэ зынэсъштигъэр, дунээлэгъукэ зафэ илэу юф зэришгъэгъэр итхыльхэм къаушыхъаты.

Авшъэрэ юридическэ гъесэнгъэ илагъ. 1937-рэ ильэсэм лажьи, хъакъи зимыгъэу агъэпшинахъэхэм афэдэу хъанс ашыгъэхэм ашыщагъ. Ильэс 20-м лагерьхэм ашыгъа, шхъа-фит зэхъужжы, Адыгэ хэкум къыгъэзэжыгъагъ. Ныбжки

щылэнгъэм е цыфхэм гумышуныгъэ афырилагъэп, еджэгъэ-гъэсагъэу, чыжэу пльэштигъ. Литературэм, творчествэм зызафгэзээм, акъыл чьэпхыгъэ куукэ щылэнгъэр ыгъэунэфынм фежагъ, къидэхъугъ игухэль. Адыгэ щылакъэм, лъэпкъым итшэшгъэ гъогу, аш щылэпкъэгъэ пстэур къилтыкыгъэнэр, зэгуурьонгъэр, зэфэгумэкъыжынгъэр, зэрэлтэнгъэр, ныбджэгъуныгъэр, къошнгъэр, шулагъэгъур къигъэтхъяхэу тхэштигъ. Ирас-сказхэу «Щыдьбжым къылукыгъэ цыфыр», «Неукротимый», «Хъамтыкъ» зыфилохэрэр ыкъи мыхэм анэмвкхэу адыгэ ыкъи урыс хэку гъэзетхэм къащихутигъэхэм шэнгъэ ыкъи плуныгъэ мэхъанэ ялагъ.

Джагъупэм тхэнимкэ къулайнгъэу, іэлээсагъэу іэклэлхэр къизыщынэфагъэхэр идрамэхэр арых. Творческэ мэшшочэ ин ахэлэу тхыгъэх «Возмездие» (1958), «Сюзан» (1965) зыфилохэрэр. Мыхэр Адыгэ къэралыгъо драмтеатрэм ыкъи Краснодар край театрэм ясценэхэм ашагъууцагъ. Ахэм яптын амал зиэгъэ нэбгырэ зырызхэу къэнагъэхэм Джагъупэм итхыгъэхэмкэ спектаклэхэм ядэгъугъэ къалотэжыеку. Ауми, тхаклом ыцэ анах

зэрашлагъэр ироманэу «Звезда Галимет» зыфиорэр ары. Аш нэмийкэу «Поединок на поляне» зыфиорэр романэу Бзыникъо заом ехынлагъэм итхын ыухыгъагъэми, къидигъэкынэу итшээсэгагъэу 1973-рэ ильэсэм дунаим ехыжыгъ. Ау Джагъупэм тхэнимкэ амалышухэр зэрэлкэлтыгъэхэр идрамэхэми, ирас-сказхэми, ироманэу «Хъалимэт ижъугъу» зыфиорэми къахэшгъигъ. Мы зы романын нахь ымыхъигъэу щытыгъэми, ар произведение куу ыкъи лъэш, адыгэ лъэпкъым ышъхъэ къырыкыгъэр, шункым къихэкли, нэфым къизэрэфэкыгъэр къызышылтагъ. Гупшысэкэ гъешгъёон, художественнэ псальэм итшээсэн зэрэфэлэпэсагъэм образ зэфэшхъафыбэу романын хэтхэр ящисэх. Щылэнгъэм шьобж инэу ыгу къытыришагъэр умышлэнэу, гүфэбагъэр, нэхъоир, гукэгъур, шулагъэгъур, лъэпкъ шхъэлтэйтэжъир, лыгъэр, цыфыгъэр къигъэгъунэу, къигъэтхъэу, творческэ кючэ ин хэлтигъ, ѡщ хэлъэп, Джагъупэ Джамбулэт лъэпкъ гупшысэр ыгъэптыгъ ыкъи ыгъэбагъ. Джаш пае тэри нахыбэрэ шуукэ ыцэ къетлон фае итхэкло чыпэ гъэнэфагъэ едгэгъотыгъэу.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Сэшхор топым пэшгүекло

Къэбэртэе-Бэлькъар Лъэпкъ музейм ипащэу Накуэ Феликс гъэзетеджэхэм ябгъэшгэжынэу щитэп. Зидиссертацие адыгэ Іашэм фэгъэхыгъэ шэнгъэлэжым интервьюхэмрэ ыгъэхъазырыгъэхэ къэгъэльэгъонхэмрэ цыфхэр дэгъоу ашыгъуазэх.

Ау, гъэшгъоныр, адыгэ Іашэм непэ икъу фэдизэу уасэ фэзшышышухэрэд Кавказ заом итгъом аш илэрфэгъугъэ зыгъэунэфыгъэ къэзэхъэр ары. Александр Андреевым илофшагъэу адыгабзэм итхъажыгъэ «Сэшхор топым пэшгүекло» зыфиорэр аш изы щыс.

Нэгъэуплэгъум посэр хэзын зыльэкыщыгъэ мы Іашэр ыпекэ (сэ) къизэрэрикло щытыгъ. Аш къыхэкэу мы Іашэм икъаруу зэ нэмийэми зыгъэунэфыгъэ пстэуми, Псыжъ юшшо юсухэ къэзэхъэм адэжъ къыщегъэжагъэу тырку осмэнхэм анэсэжъэу, зекэми ежь ялъэпкъ Іашэкэ альтиэ. 1881-рэ ильэсэм пачтыхъэм адыгэ сэшхор урысыдзэм щагъэфедэн алъэкынэу унашю ѿштэгъагъ. Тэ тильхъани ар урыс офицерхэр зэрагъэлэпээрэ саунгъэтэу щит. Урыс шыухэм сэшхор шүддээ зыкъальгъурэри, ныбджэгъу дэгъоу зыкъла-

лъытэрэри джары къизхэкыгъэр. Адыгэ Іашхэр зэгъэпшэжыгъэхэм, зэгъэфэжыгъэхэмкэ, зэгъэфэжыгъэхэмкэ юфышо зышгээ Бжыхъэлэкъо Мэдин икъыш Краснодар пэмычыгъэу щит. «Сэшхор машэм фэдэу чанэу, къамзыим фэдэу посынкэу, чым фэдэу лантэу щитын фае, — elo Мэдин. — Ихъыльгъагъэ грамм 300 — 500-м шлокы хъущтэп».

«Къамэмрэ сэшхомрэ ахэм алэпкъ-лъэпкъ изы Іаш!» — алоштагъэ къушхъэчэхсэм апае Кавказ заом итшэу. Сыда

мы Іашэр аш фэдиззу зыкъла-гэлэланлээр ыкъи аш фэдиз чынналээм щагъэфедэнэу къизыщыгъэгъэр? «Шашка» зиолокэ адигабзэкэ «шъэжжые къых» (сэшхо, сэ къых) къеклы. Накуэ Феликс зэриорэмкэ, сэшхор къызистекъыгъэр пчэхэм яшын агъэфедэрэ чыхэр зэрэпаулкырэ штэжжые (сэ) къизэрэрикло ары. Аш къыщегъэжагъэу зэолхээр рагъасэхэу сэшхор зэрэгэбзэрэ амал ёшы «чынтуулкырэ амал» paloy.

Іэшэ чанхэр тлоу зэтэфыгъэх: алэрэ купыр маисэм (острый меч) къытэкыгъ, ятонэрэ купыр къытэкыгъэр — штэжжий. Зыбгыуу нахь зимыгъэ маисэр — палаш, ар къэгъэшмэ чатэ мэхъу. Шъэжжые къызэрэрикло сэшхор къытэкыгъ. «Сэшхом, чатэм ельтигъэмэ, зы шуагъэ пыль, — elo Накуэ Феликс. — Ар уон зыхъукэ зэрэлэрифэгъур, зэрэпсынкээр ары. Чатэр саплэм

кеөхх, ар огъэчэрэй, etla-nэ о къодье нылэп. Сэшхор къыдэгъэзьеягъахэу чэтаплэм итшьш, бгъэчэрэгъужын ищыклагъэр. Ар зы. Ятлонэрэмкэ, чэтаплэм икъихыни, итгээпсыхьани, иогъуу зы Іэбгъуу».

Шонхчэр къизежэхъэм, Іэшэ чанхэр лынхэ фэдэу хъугъягъэх. Чатэхэр хъыльгъагъэх, къызфэбгъэфедэнхэкли Іэшэх дэдагъэхэп. Мы лъэхъаным адыгэ сэшхор зыгъэфедэхэрэм ялъэшыгъэ нэрэлтэйгъугъ: тхыллынлэри, пыим ылэпкъ-лъэпкъхэри зэфэдэу нэгъэуплэгъуу зэгүүгъэзыхэу юлъэкыщыгъ.

«Мы урыс самурайхэм тябгъуклон тльэкырэп», — къетхыжы 1904 — 1905-рэ ильэсэхэм екокыгъэрэ заом хэтгэгъэ япон дзэколын. Маисэр егъашы анах Іэшэ дэгъоу ыкъи нахь посынкэу ары зэралытэштигъэр. Ау, джы къызэрэчэ-кыгъэмкэ, адыгэ сэшхор аш нахь посынкэж.

